

05 / Міністерство фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 41 «Сільське господарство» URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 23.10.2022).

***Abstract:** Features of agricultural activity and their influence on the accounting are revealed. The standards that determine the accounting of agricultural enterprises are considered.*

***Keywords:** agricultural activity, biological assets, biological transformation, biological features*

АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГА»: ОСНОВНІ ПІДХОДИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

*Марущак Олександр,
канд. філос. наук, старший викладач
кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація:** Розглянуті основні визначення категорії «економічного блага». Проведено порівняння підходів О. Бем-Баверка та К. Маркса, які вони застосовували задля аналізу поняття «економічного блага». Доведено, що для вивчення та кращого розуміння сутності цього явища необхідно використовувати діалектичний метод дослідження.*

***Ключові слова:** економічне благо, цінність, вартість, економічна теорія, діалектичний метод.*

Категорія «блага» здавна була присутньою у рефлексивній свідомості людини, у її теоретичній філософській та економічній думці, починаючи з аналізу цього поняття у працях давньогрецьких філософів. Суттєві трансформаційні зміни, передусім у сфері економічної життєдіяльності людства, призвели до формування наукового напрямку - економічної теорії. Досліджуючи саме економічну форму втілення блага, сучасна економічна теорія визначає поняття «економічного блага» як теоретичне висловлювання (абстракції) суспільних відносин виробництва (Т. Сорокін). У цьому визначенні категорія «економічне благо» постає лише як абстрактна форма суспільних відносин виробництва, тобто є абстракція, що відображається у нашій свідомості. Слід зазначити, що саме К. Маркс вперше

переконливо довів, що економічне благо - це, перш за все, «суспільно значущі об'єктивні розумові форми для виробничих відносин даного історично визначеного суспільного способу виробництва - товарного виробництва» [1].

Таким чином поняття «економічне благо» ми можемо вважати економічною категорією, оскільки: по-перше, воно є об'єктивно існуючим у вигляді конкретного матеріального носія; по-друге, воно є суспільно значущим через його співвідношення зі способом виробництва матеріальних благ; по-третє, воно історично пов'язано з появою товарного виробництва.

На сьогодні є панівним твердження, яке вже стало майже аксіоматичним в економічній теорії - до благ належить усе, що має корисність, тобто будь-який корисний об'єкт, який потрапляє у поле зору (діяльності) людини. Це показує, що зараз є типовим визначати категорію «економічне благо» через таке поняття як «корисність».

Саме такий підхід до вивчення категорії «економічне благо» вперше запропонував ще наприкінці XIX століття О. Бем-Баверк, якого Й. Шумпетер називає «буржуазним Марксом». У роботі «Основи цінності господарських благ» він стверджував, що проста корисність є «нижчою формою ставлення до людського благополуччя, яка властива всім без винятку матеріальним благам, найвища ж форма - цінність - тільки деяким з них» [1]. Далі О. Бем-Баверк наполягає на тому, що питання про те, що чи здатне певне благо бути тільки корисним для людини, або воно складає водночас і умову людського благополуччя, - це питання вирішується виключно «кількісними відносинами» [2]. Тут слід зазначити, що О. Бем-Баверк здійснює визначення цінності блага через корисність і далі, через зовнішні форми корисності цього блага. Отже, такі дослідники як К. Менгер та О. Бем-Баверк вперше висловлюють припущення, яке на сьогодні вже є аксіоматичним в економічній теорії, що до економічного блага належить усе, що має корисність.

Однак, у цьому зв'язку, слід погодитися з думкою М. Кагана, який слушно зауважує, що є неправомірним вважати цінністю користь (корисність), бо це категорія праксеологічна, а не аксіологічна: користь є позитивним значенням

одного об'єкта щодо іншого об'єкта, і тому вона науково обґрунтовується і науково спростовується, а ось носієм цінності вона стає тільки тоді, коли людина є не об'єктом, а суб'єктом релігійної, політичної, естетичної діяльності. Водночас є беззаперечним, що категорія «благо» є саме аксіологічною категорією.

Є доречним зазначити, що при застосуванні економічних визначень К. Маркс не використовує термін «корисність», а зазначає, що під корисністю має розумітися споживча вартість, тобто, як він каже: «Корисність речі робить її споживчою вартістю» [3]. Марксова логічна конструкція щодо цього питання є завершеною: продукт у ринковій економіці (товар) має абстрактну категорію – вартість, яка проявляється у товарі у двох різних формах: зовнішньої – мінова вартість, та внутрішньої – споживча вартість. Споживча вартість є суб'єктивною, оскільки вона визначається через споживання блага конкретним індивідом, і водночас вона носить об'єктивний характер, оскільки товар має вартість й для того кола людей, які вважають його корисним для себе. Наголошуючи на абстрактності поняття «вартість» К. Маркс у I томі «Капіталу» зауважує, що «у пряму протилежність чуттєво грубій предметності товарних тіл, у вартість не входить жодного атома речовини природи» [3].

Також є необхідним враховувати відмінність між категоріями «цінність» і «вартість». Цінність характеризує блага зі сторони їх корисних властивостей, і щодо цього вона є суб'єктивною. Але ця суб'єктивність ґрунтується на об'єктивному початку – на суспільній оцінці блага – результаті, що складається з безлічі причин та факторів. Вона висловлює не стільки індивідуальне, скільки суспільне відношення до блага як результату, що має певну корисність. Вартість же розглядається передусім через основоположні витрати на створення блага, тобто виражає кількісний показник суспільно-безпосередніх витрат на його виробництво. Однак й досі у вітчизняній економічній літературі можна знайти непоодинокі випадки підміни одного терміну іншим.

Слід зазначити, що є доцільним використовувати наші знання насамперед законів і принципів діалектики, якими, за твердженням Ф. Енгельса, є такі: закон

переходу кількості у якість; закон взаємопроникнення протилежностей; закон заперечення заперечення.

Заради результативності нашого аналізу поняття «економічного блага» ми можемо і повинні оперувати діалектичними категоріями кількості та якості. Так вдало й робить К. Маркс, коли він визначає «благо» через споживчу вартість, а відтак у своєму подальшому аналізі переходить до мінової вартості, яка, за його словами, «лежить на поверхні». Мінова вартість як міра кількості служить відправною точкою задля наступного переходу від кількості до якості, а потім й до їх єдності, яка виступає у новій абстрактній категорії - вартості, яка є загальною, що містить усі «економічні блага» - товари. Отже, вартість існує у двох формах: мінової вартості та споживчої вартості. При цьому слід зважати на зауваження К. Маркса у I томі «Капіталу» про те, що «мінова вартість і споживча вартість самі по собі величини, які є неспівмірними», оскільки об'єктивно існуючий товар із присвоєною йому міноюю вартістю протистоїть суб'єктивному бажанню індивіда задовольнити свої потреби за рахунок корисності товару – його споживчої вартості[3].

Таким чином, як бачимо з проведеного нами аналізу, дуже часто представники різних напрямків економічної теорії не використовують задля аналізу «економічного блага» діалектичних принципів та законів, що значною мірою й породжує методологічні проблеми при побудові теорії незалежно від того широко чи ні використовується математичний апарат при обґрунтуванні теоретичних підходів [4], [5]. При цьому іноді застосування математичних моделей значною мірою відсуває на задній план проблеми методології через значну складність застосованого математичного апарату, у той час, як наприклад, діалектична методологія політекономії К. Маркса є «гострішою» за «бритву Оккама», що й дозволяє їй проникати у саму сутність феномена «економічного блага».

Література:

1. Історія економічних учень: Хрестоматія: навч. посіб. / за ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2011.1198 с.

2. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі. К.: Основи, 2001. 670 с.
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. К.: Андронум, 2021, Т. 1: Процесс производства капитала. 556 с.
4. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: навч. посіб. К.: АДЕФ - Україна, 2010. 572 с.
5. Єщенко П.С. Подолання ринкового романтизму і фундаменталізму - економічний імператив сучасності. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 2. С. 7 -25.

***Annotation:** The main definitions of the category of "economic benefit" were considered. It was made a comparison of the approaches of O. Behm-Bawerk and K. Marx they used to analyze the concept of "economic benefit". It was proved that for studying and better understanding the essence of this phenomenon, it is necessary to use the dialectical research method.*

***Key words:** economic benefit, value, cost, economic theory, dialectical method.*

ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

МОСКАЛЕНКО Ярослав,
*здобувач вищої освіти групи Б 3/1
обліково-фінансовий факультет
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

***Аноатація:** визначено зміни обсягів надходжень до місцевих бюджетів від туристичного збору в умовах воєнного стану; досліджено, в яких саме областях України туристичний збір зазнав приросту, а в яких – зменшив свої обсяги; виявлено причини зміни обсягів туристичного збору.*

***Ключові слова:** туристичний збір, воєнний стан, приріст, ставка туристичного збору.*

Туристичний збір є однією з найважливіших складових місцевих зборів. Даний обов'язковий платіж введено в Україні ще з моменту набрання чинності Податкового кодексу України (далі – ПКУ) - з 1 січня 2011 року. Туристичний збір має своє визначення та свої основні елементи. Відповідно до статті 268 ПКУ, туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету [1].

Платники туристичного збору – це громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які перебувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення місцевих органів влади про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 1 пункту 5 статті 268 ПКУ [1].